

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (Descriptive Qualitative Research) เพื่อศึกษาประสบการณ์การแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ ก่อนเข้ารับการรักษาที่คลินิกวัณโรค โรงพยาบาลสมุทรปราการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดลึกซึ้งจากมุมมองของผู้ป่วย และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.1 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นวัณโรคปอดจากแพทย์ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ที่ทราบการวินิจฉัยว่าเป็นวัณโรคปอดครั้งแรก ผลตรวจเสมหะด้วยวิธีย้อมเชื้อทึบกรดเป็นบวก และได้รับการรักษาด้วยยาวัณโรคแล้วอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ทั้งเพศชายและเพศหญิง
2. ได้รับการขึ้นทะเบียนรักษาที่คลินิกวัณโรค งานการพยาบาลผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมุทรปราการ
3. ไม่มีโรคประจำตัว
4. มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ หรืออาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างน้อย 1 ปี
5. มีสัญชาติไทย สามารถเข้าใจและสื่อสารภาษาไทยได้ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์
6. มีความสมัครใจและยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัย

ผู้วิจัยเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่กำหนด ด้วยวิธีการดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เพื่อขอเข้าพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่คลินิกวัณโรคต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมุทรปราการ

2. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่คลินิกวัณโรค โรงพยาบาลสมุทรปราการ ผู้วิจัยเข้าพื้นที่ศึกษาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ศึกษา โดยโรงพยาบาลสมุทรปราการเป็นสถานที่ซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติราชการอยู่ และผู้วิจัยจะเปิดเผยสถานภาพจริงว่าเป็น

เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลซึ่งขณะนี้กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ผู้วิจัยแนะนำตนเองและสร้างสัมพันธภาพกับหัวหน้าคลินิกโรค ทำการชี้แจงรายละเอียดของการวิจัยและขอระเบียบข้อมูลผู้ป่วยโรคปอดรายใหม่ พ.ศ. 2555 ที่มารับบริการที่คลินิก เพื่อเข้าถึงรายชื่อของผู้ป่วยโรคปอดรายใหม่ทั้งหมด

3. ผู้วิจัยนำรายชื่อผู้ป่วยโรคปอดรายใหม่ มาคัดเลือกผู้ป่วยโรคที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด แล้วโทรศัพท์เพื่อขออนุญาตเรียนเชิญผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติที่คัดเลือกไว้เข้าร่วมในการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยไม่ปิดบัง พร้อมกับบอกให้ทราบเกี่ยวกับลักษณะการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนา ระยะเวลาที่คาดว่าจะใช้ในการสัมภาษณ์ การเก็บรักษาความลับ การนำข้อมูลอภิปรายหรือพิมพ์เผยแพร่จะกระทำในภาพรวมเฉพาะการนำเสนอเชิงวิชาการ โดยใช้รหัสเลขแทนนามจริง เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยซักถามรายละเอียดและขอข้อมูลเพิ่มเติม และตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยอย่างอิสระ เมื่อผู้ป่วยตอบรับเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เลือกวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว ความพึงพอใจ และความสบายใจของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

4. ในการสัมภาษณ์ครั้งแรก ผู้วิจัยจะสร้างความคุ้นเคยและไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมและให้ผู้ป่วยซักถามก่อนให้เซ็นใบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย เมื่อผู้ป่วยยินดีให้ความร่วมมือหรือยินยอมเป็นผู้ให้ข้อมูลจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากได้รับอนุมัติการพิจารณาจริยธรรม จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตามการอนุมัติเลขที่ อ.108/2555 ลงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 และได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมุทรปราการเข้าศึกษาทำวิจัยในพื้นที่

เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินดีให้ความร่วมมือหรือยินยอมเป็นกลุ่มตัวอย่าง จึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยจะคำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัยเสมอตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย ได้แก่

1. สิทธิของผู้ป่วย ที่จะตอบหรือไม่ตอบคำถาม หรือยินยอมให้ศึกษาหรือไม่เพียงใด ผู้วิจัยจะต้องเคารพสิทธิและเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ชน โดยมีใบยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ใบยินยอมต้องไม่มีลักษณะผูกมัดหรือกำหนดให้ผู้ป่วยสละสิทธิ์โดยชอบของตน ตลอดจนมีการขออนุญาตเพื่อเผยแพร่ข้อมูลของผู้ป่วย

2. ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการปกปิดข้อมูลบางอย่าง หรือสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม

3. ดำรงไว้ซึ่งสวัสดิภาพและศักดิ์ศรีของผู้ให้ข้อมูลโดยการรักษาความลับ ใช้รหัสเลขแทนนามจริง จัดเก็บข้อมูลทุกชนิดเป็นความลับและทำลายเมื่อสิ้นสุดการศึกษา การเผยแพร่ผลการศึกษาคงกระทำในเชิงวิชาการและพิจารณาอย่างรอบคอบทุกครั้ง ผู้วิจัยเพียงคนเดียวที่ทราบข้อมูลทั้งหมด อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจะทราบข้อมูลเฉพาะในด้านวิชาการเท่านั้น

4. การระมัดระวังไม่ให้ผู้ป่วยรู้สึกว่าคุณติตรา (Stigmatized) จากการกระทำระหว่างการศึกษของผู้วิจัย ไม่แสดงความรังเกียจหรือการกระทำใด ๆ ที่แสดงถึงการแบ่งแยกหรือทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกถูกลดคุณค่าในตัวเอง

5. การไวในการรับรู้ถึง ทำที่ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งในการสนทนาบางประเด็นที่ละเอียดอ่อน อาจส่งผลกระทบต่อทางด้านอารมณ์และจิตใจแก่ผู้ให้ข้อมูลได้

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง มีรายละเอียดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพถือว่าผู้วิจัยคือเครื่องมือหลักที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการวิจัยเพื่อช่วยในการเก็บรวบรวม บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยได้มีการเตรียมตนเองให้มีความพร้อมสำหรับดำเนินการวิจัย ทั้งในระยะก่อนและระหว่างดำเนินการวิจัย 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงหลักการเชิงทฤษฎีของการวิจัยเชิงคุณภาพจากการอ่านเอกสาร ตำราโดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเข้าศึกษารายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ (NG 8193) ของคณะพยาบาลศาสตร์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2554 เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการของวิจัยเชิงคุณภาพ

1.2 ด้านเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกต จากเอกสารต่าง ๆ โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

1.3 ด้านเนื้อหาวิชาการเกี่ยวกับวัณโรคปอด และการแสวงหาความช่วยเหลือ ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัณโรคปอด การดูแลรักษาพยาบาล และแนวคิดเกี่ยวกับการแสวงหาความช่วยเหลือ เพื่อให้มีแนวทางในการสัมภาษณ์เบื้องต้น ตลอดจนฝึกทักษะในการให้คำปรึกษา (Counseling) ซึ่งผู้วิจัยได้รับการอบรมในหลักสูตรการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอช ไอ วี เบื้องต้นของกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2551 เพื่อให้เกิดความไวเชิง

ทฤษฎี เข้าใจถึงการรับรู้หรือการแสดงออกของผู้ป่วยและสามารถให้ความหมายและการตอบสนองที่เหมาะสมได้

1.4 การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องของในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่ต้องการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ศาสนา ประวัติการเจ็บป่วย ความล่าช้า ปัจจัยเสี่ยงในการรับเชื้อวัณโรคปอด และการรักษาที่ได้รับ ซึ่งประเมินได้จากการสอบถาม ใช้พิจารณาประกอบการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกขณะทำการสัมภาษณ์ โดยขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายก่อน (ในกรณีที่ยินยอม)

2. แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความช่วยเหลือ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นแนวคำถามกว้าง ๆ ปลายเปิด ไม่มีการกำหนดจำนวนคำถาม หรือลำดับคำถามอย่างตายตัว มีความยืดหยุ่น สามารถปรับได้ตามสถานการณ์และข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30-45 นาที โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์ในแต่ละระยะของการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 ระยะแรกของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้คำถามกว้าง ๆ เกี่ยวกับประสบการณ์ความเจ็บป่วยและการแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วย ได้แก่ คำถามต่อไปนี้

- 1) ลองเล่าอาการเจ็บป่วยของคุณครั้งนี้ว่าเป็นมาอย่างไร อย่างเป็นลำดับ
- 2) ตอนนั้นคุณคิดว่าอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับคุณรุนแรงหรือไม่ อย่างไร มีสาเหตุมาจากอะไร และทำไมคุณถึงคิดเช่นนั้น
- 3) ตอนนั้นคุณได้แก้ไขปัญหาคความเจ็บป่วยอย่างไรบ้าง ทำไมจึงปฏิบัติเช่นนั้น
- 4) คุณได้ปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือจากใครบ้างในระหว่างการเจ็บป่วยครั้งนี้ และแต่ละท่านช่วยเหลือคุณอย่างไรบ้าง ผลการช่วยเหลือเป็นอย่างไร แก้ปัญหาของคุณได้หรือไม่อย่างไร

5) คุณเข้ารับการรักษาที่คลินิกของโรงพยาบาลได้อย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด อะไรที่ช่วยสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการมารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลของคุณ

2.2 ระยะเข้าสู่การพัฒนาประเด็นหลักและประเด็นย่อยของการศึกษา

หลังจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 5 รายแรก และได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้วพบว่า อาการเจ็บป่วยของผู้ป่วยมีรูปแบบคล้ายคลึงกัน แบ่งออกได้เป็น 3 ระยะและกลุ่มอาการ และมีรูปแบบของการแสวงหาความช่วยเหลือก่อนมารับการตรวจรักษาที่คลินิกคล้ายคลึงเช่นเดียวกัน 3 รูปแบบ คือ การแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาอาการ การแสวงหาความช่วยเหลือด้านจิตสังคม และการแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อค้นหาสาเหตุของโรคและการรักษา (มาโรงพยาบาล) ประกอบกับระหว่างการสัมภาษณ์ยังพบปัญหา ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถเล่าอาการที่เกิดขึ้นได้อย่าง

เป็นลำดับ ให้ข้อมูลอาการกลับไปมา เนื่องจากนึกไม่ค่อยออก เพราะเป็นเรื่องราที่เกิดขึ้นมานานพอสมควร ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวคำถามเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นได้แก่

- ลองเล่าอาการที่เกิดขึ้นในระยะแรก ๆ และระยะต่อมา
- อาการแต่ละระยะเกิดขึ้นห่างกันนานแค่ไหน แต่ละระยะมีความแตกต่างกันอย่างไร และคุณมีความคิดเห็นต่อการเจ็บป่วยแต่ละระยะอย่างไร
- ทำไมคุณถึงปรึกษาสามี/หรือภรรยา ร้านขายยา เพื่อนสนิท หรือหัวหน้างาน คุณต้องการ/หรือคาดหวังให้เขาช่วยเหลืออะไร คุณใช้คำพูดอย่างไรในการพูดคุยกัน
- ทำไมคุณถึงตัดสินใจมาโรงพยาบาล อะไร/หรือใครช่วยสนับสนุนให้คุณมารักษาที่โรงพยาบาล และช่วยอย่างไร
- อะไร / หรือใครที่ทำให้คุณมารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลล่าช้า

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 สร้างสัมพันธภาพและใช้คำถามแบบเปิดกว้าง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจ และร่วมมือในการสัมภาษณ์ ซักถามด้วยคำถามทั่ว ๆ ไป อย่างเป็นกันเองจนกระทั่งผู้ให้ข้อมูลเกิดความผ่อนคลาย ไว้วางใจที่จะให้สัมภาษณ์

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครั้งที่ 1 ผู้วิจัยเริ่มสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตามแนวทางการสัมภาษณ์ ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับการแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ให้ข้อมูล ใช้คำถามที่เปิดกว้างเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และขออนุญาตทำการบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูล (ในกรณีที่ยินยอม) โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30-45 นาที

ระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสรุปการสัมภาษณ์เป็นช่วง ๆ ร่วมกับการใช้เทคนิคการทบทวนข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล อีกทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้แก่ผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง พร้อมทั้งกล่าวขอบคุณและย้ำถึงการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล

3.3 เมื่อผู้วิจัยเมื่อได้ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการแสวงหาความช่วยเหลือและประเด็นที่สนใจแล้ว ผู้วิจัยก็จะใช้แนวทางข้อค้นพบเบื้องต้นในการกำหนดคำถามเพิ่มเติม รวมถึงการสอบถามประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 กับผู้ให้ข้อมูลบางรายที่ยินยอมสมัครใจให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตอบข้อค้นพบให้สมบูรณ์ขึ้นต่อไป

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจนข้อมูลมีความอิ่มตัว คือไม่มีข้อมูลใหม่ที่แตกต่างจากเดิม และคำตอบของผู้ให้ข้อมูลมีความชัดเจน ผู้วิจัยจึงยุติการเก็บรวบรวมและการสัมภาษณ์ข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาของการศึกษา โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น กระทำภายหลังเก็บรวบรวมข้อมูลมาได้ 5 ราย เพื่อพัฒนาประเด็นหลัก ประเด็นรอง และสมมติฐานเบื้องต้นของการศึกษา และใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งต่อไป และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม เป็นการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาประเด็นหลักและประเด็นรองให้มีความชัดเจน มีเนื้อหาและมีมิติมากขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ทั้งหมดโดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบของ Colaizzi (1978 อ้างใน Sander, 2003 ; Speziale and Carpenter, 2003 : 58-59) แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มาถอดเทปคำต่อคำ (Transcribe Verbatim) เพื่อให้ได้ความครอบคลุมของเนื้อหาสาระข้อมูลมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้แล้วให้เลขบรรทัดข้อความถอดเทปที่พิมพ์เรียบร้อยแล้ว เพื่อความสะดวกในการค้นหาและอ้างอิงข้อมูลภายหลัง จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาอ่านและทำความเข้าใจข้อความ หรือถ้อยคำต่าง ๆ ที่ปรากฏในข้อมูลที่บันทึก เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาทั้งหมด โดยเฉพาะความรู้สึกหรือความหมายที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ ของผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยเริ่มที่จะดึงคำ (Word) หรือประโยคข้อความ (Statement) ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาออกมาให้ได้มากที่สุด แล้วให้รหัส (Code) ด้วยคำหรือวลีของผู้ให้ข้อมูล (Code in Vivo) ในประเด็นที่คิดว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ได้จากการศึกษาและตรงประเด็นกับการศึกษา บันทึกรหัสลงในแบบบันทึกการลงรหัส พร้อมทั้งระบุบรรทัดและลักษณะของผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 นำรหัสมาแยกแยะและจับกลุ่มรหัสที่มีคุณลักษณะหรือมีความหมายบางอย่างร่วมกันให้มาอยู่รวมกัน (Categorization) เป็นกลุ่ม ๆ

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยดำเนินการซ้ำตามขั้นตอนที่ 1-3 สำหรับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 เมื่อวิเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายจนได้จำนวนรหัสและกลุ่มรหัสมากพอจนมองเห็นความคล้ายคลึงกันของข้อมูลแล้ว ก็นำกลุ่มรหัสมาพัฒนาเป็นประเด็นหลัก (Theme) และประเด็นย่อย (Sub-Theme) ด้วยการแยกแยะและจับกลุ่มรหัสที่มีคุณลักษณะหรือความหมายบางอย่างร่วมกันให้มาอยู่รวมกัน เชื่อมโยงกลุ่มรหัสเหล่านั้นด้วยแนวคิด และเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นเข้าด้วยกัน เพื่อหาแบบแผนความสัมพันธ์หรือโครงสร้างของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ยกกลุ่มรหัสและแนวคิดขึ้นมาเป็นประเด็นย่อยและประเด็นหลักตามลำดับ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ดึงออกมา กลับไปตรวจสอบกับข้อความในต้นฉบับ ผู้วิจัยนำข้อมูลนี้กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบและสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน ในขั้นตอนนี้ของการพัฒนาประเด็น รหัสย่อยของข้อมูลอาจถูกแยกออกจากกลุ่มรหัสหนึ่งไปเข้าอีกกลุ่มรหัสหนึ่งได้ตลอดเวลา จนกว่าข้อมูลจะมีความลงตัว

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบและยืนยันว่าเป็นประสบการณ์การแสวงหาการรักษาของผู้ให้ข้อมูล

3.5 การสร้างความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Trustworthiness)

การศึกษาครั้งนี้ สามารถตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Guba and Lincoln, 1989) โดยพิจารณาจาก

1. ความน่าเชื่อถือ (Credibility)

1.1 ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล และพร้อมที่จะแบ่งปันประสบการณ์ชีวิตจริงแก่นักวิจัย

1.2 ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยเป็นเวลา 6 เดือน ในการสังเกตประเด็นการแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ เพื่อให้ค้นพบว่าอะไรคือประเด็นที่สำคัญที่สุดและเป็นตัวแทนของประเด็นที่ศึกษา ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สังเกต บันทึกพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ในสถานการณ์นั้น ซึ่งช่วยทำให้เข้าใจความหมายและพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมวิจัยได้ รวมทั้งใช้เทคนิคการให้คำปรึกษา (Counseling) ในเรื่องการพัฒนาความเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล

1.3 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบผู้วิเคราะห์ข้อมูลที่ต่างกัน (Investigators Triangulation) ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลของนักวิจัย ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

1.4 การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เมื่อผู้วิจัยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ให้ผู้ให้ข้อมูลช่วยตรวจสอบหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อสรุปเบื้องต้นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล (Preliminary Themes) เพื่อให้แน่ใจว่าข้อสรุปที่ได้เป็นข้อมูลที่มาจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลจริง ๆ

1.5 ผู้วิจัยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้

1.6 ผู้วิจัยมีการยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล เพื่อสนับสนุนการให้ข้อมูลเหล่านั้น

2. ความสามารถในการพึ่งพาเกณฑ์ (Dependability)

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยในการศึกษา และได้อธิบายให้เห็นถึงรายละเอียดของกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน และนำเสนอข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วน ครอบคลุม ทำให้ผู้อ่านงานวิจัยสามารถติดตามกระบวนการในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลได้

3. ความสามารถยืนยันได้ (Confirmability)

3.1 การตรวจสอบจากข้อมูลดิบ ผู้วิจัยมีการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ การถอดความแบบคำต่อคำ บันทึกการสังเกต ว่ามีข้อมูลตรงกันหรือสอดคล้องกันหรือไม่

3.2 มีการอ้างคำพูด (Direct Quotes) ของผู้ให้ข้อมูลในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ รวมถึงมีการใช้ถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลในการให้รหัส

3.3 มีกระบวนการตรวจสอบพัฒนาข้อสรุป เช่น ข้อความที่สำคัญ ประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ การจัดกลุ่มคำและการให้รหัสข้อมูล และนำรหัสกลับไปตรวจสอบกับข้อมูลดิบในบันทึกการถอดเทปสัมภาษณ์เป็นระยะ

4. ความสามารถนำไปใช้ได้ (Transferability)

งานวิจัยนี้ไม่สามารถอ้างอิงไปยังประชากรได้ แต่การนำเสนอข้อมูลที่มีรายละเอียดมาก ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับกลุ่มที่มีบริบทใกล้เคียงกันกับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งได้แก่ผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่